

Dovolte mi, abych v této závěrečné kapitole nejenže podařila stručný přehled o zkoumané problematice, ale v souladu se zásadou „*finis coronat opus*“ také zvýraznila hlavní závěry, k nimž jsem během studia rozsudků konstitutivních a deklaratorních dospěla.

Nejprve bych ráda vyzdvihla význam rozsudku, o kterém v obecné rovině pojednávám v oddílu druhém. Je procesním institutem, který má bezprostřední vazbu k myšlence právního státu, jež zdůrazňuje možnost dovolat se ochrany subjektivních práv v míře co nejširší. Jde o procesní úkon soudu, který odpovídá na žalobu nebo jiný návrh na zahájení řízení, a představuje korunu procesu, neboť jeho prostřednictvím soud zjišťuje, co je právem, nebo právo vytváří. Aby tato práce nebyla pouhým teoretizováním, věnovala jsem se také pozitivní úpravě rozsudku, jak je obsažena v zákoně č. 99/1963 Sb., občanském soudním řádu.

Rozsudky je možné kategorizovat podle různých kritérií, z nichž některá mají význam spíše jen z pohledu teorie. Jinak je tomu v případě rozsudků deklaratorních a konstitutivních (oddíl třetí), jejichž diferenciací je přínosná i z praktického hlediska, a to v souvislosti s řízením sporným a nesporným. Deklaratorní rozsudek se opírá o poznání hmotněprávního vztahu, který tu byl již před procesem a při jehož realizaci vznikl spor. Hmotněprávní vztah existující před procesem a procesní vztah deklaratorním rozsudkem založený tu existují ve dvou rovinách, jejichž styčná plocha závisí na dokonalosti poznání skutkového stavu soudem. Konstitutivní rozsudek je právní skutečností, která působí vznik, změnu nebo zánik právních vztahů na poli hmotného práva. Pro konstitutivní rozsudek je charakteristické, že se v rozsahu jeho výroku kryje rovina hmotněprávní s rovinou procesní.

Protože rozsudky konstitutivní a deklaratorní nejsou jen otázkou teoretickou, snažila jsem se postihnout jejich propojení s těmi instituty civilního procesu, které mají význam pro soudní a advokátní praxi. Zaměřuji se na problematiku předběžných otázek, právní moci a přípustnosti mimořádných opravných prostředků.

Ačkoli jsem se snažila nenahlížet na otázku konstitutivních a deklaratorních rozsudků jen ve světle řízení nesporného a sporného, tvoří tato problematika nakonec jádro mé práce, neboť bez poznání rozdílné podstaty obou druhů nalézacího řízení nelze odlišnosti výše zmíněných rozsudků dostatečně pochopit. Řízení spornému a nespornému je věnován oddíl čtvrtý. Pojímáme-li civilní řízení

jako soubor právních vztahů, jež vznikají v důsledku postupu soudu a dalších procesních subjektů, je třeba se věnovat otázce, zda je tento postup v obou druzích řízení ovládnán stejnými zásadami a má-li vést ke stejnému cíli. Zatímco v řízení sporném panuje zásada dispoziční a projednací a soud tu má postavení nestranného třetího, jakéhosi arbitra stran, pak v řízení nesporném platí zásada oficiality a vyhledávací a soud zastává roli ochránce veřejného zájmu.

Co se týká historického vývoje, bylo pro mě velice zajímavé sledovat postupný vývoj nesporného řízení, jeho osamostatňování se od historicky staršího řízení sporného a jeho vnitřní sjednocování. Ačkoli je společným prvkem většiny dnešních právních řádů dělení procesu na řízení sporné a nesporné, nepanuje jednota v okruhu záležitostí, které začlenit do nesporné agendy. Je třeba zdůraznit, že nesporné řízení se dynamicky vyvíjí a tíhne k neustálému rozšiřování. Tento vývoj současná právní úprava v občanském soudním řádu č. 99/1963 Sb. reflektuje nedostatečně, neboť přes řadu novelizací nalézáme v systematicke zákona mnohá rezidua původní koncepce jednotného civilního procesu. Myslím si, že je načase přijmout zákon, jež by mezi oběma druhy nalézacího řízení výslovně diferencoval, vymezoval by mezi sporným a nesporným řízením přesné hranice a věnoval by každému z nich samostatnou část.

Musím přiznat, že jsem v průběhu psaní této práce narážela na mnohé sporné otázky, jež se týkaly především dělicích linií mezi sporným a nesporným řízením a opíraly se o rozdílné teoretické pohledy. Jednou z nejsložitějších otázek, s níž jsem se snažila vypořádat, byla problematika konstitutivních žalob, které je podle mého názoru třeba spojovat s řízením sporným. Taktéž se přikláním k existenci smíšených řízení, která jsou dokladem toho, že hranice mezi sporným a nesporným řízením nejsou natolik přesné a určité, jak by si je teorie přála mít. Přestože mě nesrovnalosti pramenící z existence rozsudků v neodpovídajícím druhu řízení vedly k vypracování pátého oddílu, domnívám se, že kritérium konstitutivních a deklaratorních rozsudků je k vymezení obou druhů řízení obecně použitelné a že rozdíly v obou druzích řízení jsou natolik podstatné, že má význam se jimi zabývat a studovat jejich zákonitosti.

Vzhledem k širokému spektru otázek, jež s tématem mé diplomové práce souvisí, jsem byla nucena zabývat se jen těmi nejdůležitějšími, navíc v omezeném rozsahu. Těší mě však, že jsem si prohloubila své teoretické poznatky v oblasti civilního práva procesního, a věřím, že se mi stanou přínosem pro praxi.